

XÂY DỰNG, PHÁT TRIỂN VĂN HÓA, CON NGƯỜI VIỆT NAM DƯỚI ÁNH SÁNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

PGS, TS BÙI ĐÌNH PHONG

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Ngày nhận:

22-10-2021

Ngày thẩm định, đánh giá:

13-11-2021

Ngày duyệt đăng:

5-12-2021

Tóm tắt: Văn hóa hiểu theo nghĩa rộng là toàn bộ những sáng tạo và phát minh của con người; là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn. Hiểu theo nghĩa hẹp, văn hóa là đời sống tinh thần của xã hội, thuộc về kiến trúc thượng tầng. Bài viết phân tích những nội dung cơ bản trong tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa, từ đó chỉ ra nhiệm vụ xây dựng, phát triển văn hóa và con người Việt Nam hiện nay theo tinh thần Đại hội XIII của Đảng.

Từ khóa:

Tư tưởng Hồ Chí Minh; xây dựng, phát triển văn hóa; con người Việt Nam

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa

Tùy theo cách tiếp cận, có hàng trăm quan niệm khác nhau về văn hóa với một điểm chung là bàn về quan hệ và cách ứng xử, trong đó chứa đựng những nét riêng biệt, thể hiện tính cách của xã hội, của nhóm người hay cá nhân con người. Nói đến văn hóa là nói đến sự sáng tạo và tính nhân bản của con người.

Theo Hồ Chí Minh, văn hóa hiểu theo nghĩa rộng là toàn bộ những sáng tạo và phát minh của con người; là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn. Hiểu

theo nghĩa hẹp, văn hóa là đời sống tinh thần của xã hội, thuộc về kiến trúc thượng tầng.

Quan niệm văn hóa của Hồ Chí Minh cho thấy nội dung, bản chất, vai trò, sứ mệnh của văn hóa đối với bản thân và sự phát triển của xã hội; nó không chỉ giúp cho loài người tồn tại và phát triển mà còn là mục đích cuộc sống con người.

Hồ Chí Minh quan sát, tiếp cận đời sống qua bốn vấn đề quan trọng ngang nhau và có sự tác động qua lại lẫn nhau, đó là chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội. Nhưng ở nước Việt Nam thuộc địa, trước hết phải tiến hành cách mạng giải phóng dân tộc, giành độc lập dân tộc, xóa ách nô lệ,

thiết lập nhà nước của dân, do dân, vì dân. Đó chính là sự giải phóng chính trị, giải phóng xã hội để mở đường cho văn hóa phát triển. Tuy nhiên, văn hóa không thể đứng ngoài mà phải ở trong chính trị, tức là văn hóa phải phục vụ nhiệm vụ chính trị; đồng thời mọi hoạt động của tổ chức và nhà chính trị phải có hàm lượng văn hóa, tức là văn hóa chính trị.

Trong mối quan hệ với kinh tế, Hồ Chí Minh giải thích rằng văn hóa là một kiến trúc thượng tầng, những cơ sở hạ tầng của xã hội có kiến thiết rồi, văn hóa mới kiến thiết được và có đủ điều kiện phát triển được. Tuy nhiên, văn hóa cũng không thể đứng ngoài mà phải đứng trong kinh tế, nghĩa là văn hóa không hoàn toàn phụ thuộc vào kinh tế, mà có vai trò tác động tích cực trở lại kinh tế.

Tóm lại, sự phát triển của chính trị, kinh tế, xã hội, sẽ thúc đẩy văn hóa phát triển; ngược lại, mỗi bước phát triển của kinh tế, chính trị, xã hội đều có sự khai sáng của văn hóa. Nội bật và xuyên suốt trong tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa là các biểu hiện khác nhau về vai trò của văn hóa.

Văn hóa là động lực của sự nghiệp giải phóng và phát triển. Động lực của văn hoá thể hiện ở chức năng của văn hoá, bao gồm bồi dưỡng tư tưởng, tình cảm đúng đắn và cao đẹp; nâng cao dân trí, phát triển kinh tế - xã hội; bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp. “Văn hoá soi đường cho quốc dân đi, lãnh đạo quốc dân để thực hiện độc lập, tự cường, tự chủ. Tư tưởng Mác-Lênin trong cấu trúc văn hóa đưa con người từ chỗ bị tha hoá đến chỗ phát triển tự do, toàn diện. Thắng lợi của cách mạng Việt Nam là thắng lợi của “văn minh đối với bạo tàn”. Văn hoá là chất keo tạo sự liên kết, tăng cường mối tương tác, hiểu biết giữa các dân tộc, điều tiết các mối quan hệ quốc tế.

Văn hóa là một mặt trận. Đó là cuộc chiến đấu không lờ trên lĩnh vực văn hóa trong suốt tiến trình cách mạng; là cuộc cách mạng tư tưởng - văn hoá. Nội dung đấu tranh trên mặt trận văn hoá hết sức phong phú, đa dạng mà cốt lõi là làm cho thế giới quan Mác-Lênin chiếm vai trò chủ đạo trong đời sống tinh thần của xã hội. Mọi hoạt động văn hoá phải làm nổi bật chủ đề - mục tiêu là độc lập dân tộc và CNXH.

Người hoạt động trên mặt trận văn hóa là chiến sĩ văn hóa. Với lập trường, tư tưởng vững vàng, ngòi bút của các chiến sĩ văn hoá là một vũ khí sắc bén trong sự nghiệp “phò chính trừ tà”. Họ có nhiệm vụ phụng sự cách mạng và kháng chiến, phục vụ Tổ quốc và nhân dân. Để có những tác phẩm xứng đáng với dân tộc anh hùng, thời đại vẻ vang, chiến sĩ văn hoá phải gắn bó với đời sống thực tiễn, phải từ trong quần chúng ra và trở lại nơi quần chúng.

Chiến sĩ văn hoá phải có trí tuệ, bản lĩnh, đạo đức cách mạng, chuyên môn nghiệp vụ để tham gia tích cực vào cuộc đấu tranh chống giặc đốt, giặc ngoại xâm, giặc nội xâm, thói quen truyền thống lạc hậu. Chiến sĩ văn hoá phải lấy hạnh phúc của nhân dân làm cơ sở, ca ngợi chân - thiện - mỹ; phanh phui, loại bỏ cái sai, cái ác, cái xấu, cái giả dối, lừa lọc. Chiến sĩ văn hoá phải biết quý trọng, giữ gìn, khai thác, phát triển những truyền thống tốt đẹp của dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại; tham gia vào cuộc đấu tranh chung của nhân loại chống các thế lực thù địch và trở lực trên con đường tiến lên thế giới văn minh, vì mục tiêu hoà bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ trên thế giới.

Văn hóa có sứ mệnh phục vụ nhân dân. Hồ Chí Minh khẳng định sự nghiệp cách mạng phải lấy hạnh phúc của dân tộc làm cơ sở, lấy lợi ích của nhân dân làm khuôn phép. Văn hoá phục vụ nhân dân phải xác định nhân dân đóng

vai trò chủ thể với ý nghĩa họ là những người sáng tác rất hay. Ca dao, tục ngữ là những “hòn ngọc quý”. Nhân dân nuôi dưỡng sáng tác bằng những nguồn nhựa sống. Họ là những người kiểm nghiệm, đánh giá, phản biện các sản phẩm văn hoá một cách trung thực, khách quan. Nhân dân được quyền hưởng thụ các giá trị văn hoá.

Với vai trò là đối tượng phản ánh, nhân dân là nhân vật trung tâm của toàn bộ tiến trình cách mạng. Mọi hoạt động văn hoá phải phản ánh quần chúng nhân dân một cách chân thực, sống động, phù hợp trình độ, lứa tuổi, nghề nghiệp, địa bàn. Văn nghệ sĩ phải thâm nhập, hiểu thấu, liên hệ, gắn bó với quần chúng để thể hiện trong sáng tác của mình tư tưởng và lòng ước ao của quần chúng.

Người hoạt động văn hóa phải trở về với cuộc sống thực tại của quần chúng để trả lời được các câu hỏi: Viết cho ai? Viết cái gì? Viết nhằm mục đích gì? Viết như thế nào? Tránh lối viết dài dòng nhưng nội dung rỗng tuếch, thích dùng chữ nước ngoài. Phải làm cho quần chúng hiểu, yêu thích, tạo những chuyển biến tích cực trong tư tưởng, tình cảm, tâm hồn của mọi người. Tác phẩm văn nghệ phải vừa hay vừa chân thực, nội dung phong phú, hình thức trong sáng, vui tươi. Một tác phẩm hay và biên soạn tốt là diễn đạt vừa đủ những điều đáng nói, khi nó được trình bày sao cho mọi người ai cũng hiểu được và khi đọc xong, độc giả phải suy ngẫm. “Quần chúng mong muốn những tác phẩm có *nội dung* chân thật và phong phú, có *hình thức* trong sáng và vui tươi, hấp dẫn. Khi chưa xem thì muốn xem, xem rồi thì có *bổ ích*”¹.

Văn hoá phục vụ quần chúng thể hiện ở tính hướng đích của văn hoá. Một mặt, văn nghệ phải thể hiện được tính hiện thực, chân thật; mặt khác phải hướng quần chúng xóa bỏ cái già, cái ác, cái sai, cái xấu để vươn tới lý tưởng độc lập dân tộc

và CNXH; không chỉ cho hôm nay, mà còn để giáo dục con cháu mai sau.

Muốn giải quyết tốt những vấn đề nêu trên, Đảng phải lãnh đạo xây dựng và phát triển văn hoá. Đảng phải là đạo đức, là văn minh, tiêu biểu cho trí tuệ, lương tâm, danh dự của dân tộc. Phải xây dựng văn hóa chính trị với hạt nhân là văn hóa Đảng, đặc biệt là văn hóa Đảng cầm quyền.

2. Sự vận dụng hiện nay

Trên cơ sở khẳng định kiên định và vận dụng, phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, Nghị quyết Đại hội XIII (2021) của Đảng nêu quan điểm chỉ đạo: “Khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và của nền văn hóa, con người Việt Nam, bồi dưỡng sức dân, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, có cơ chế đột phá để thu hút, trọng dụng nhân tài, thúc đẩy đổi mới sáng tạo, ứng dụng mạnh mẽ khoa học và công nghệ, nhất là những thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, tạo động lực mạnh mẽ cho phát triển nhanh và bền vững”². Hiện nay cần tập trung vào một số nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu sau:

Thứ nhất là, xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện

Luận điểm xuyên suốt của Hồ Chí Minh về vấn đề con người là “muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội, trước hết cần phải có những con người xã hội chủ nghĩa”; “vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”. Trong đổi mới, Đảng nhấn mạnh con người là trung tâm của chiến lược phát triển, đồng thời là chủ thể phát triển. Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ, tập trung nghiên cứu, xác định và triển khai xây dựng hệ giá trị văn hóa

và chuẩn mực con người. Với tinh thần đó, xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện hiện nay cần phải trở lại với tư tưởng Hồ Chí Minh. Hệ giá trị chuẩn mực của con người Việt Nam thời kỳ CNH, HĐH và hội nhập quốc tế không nằm ngoài các phẩm chất đức, trí, thể, mỹ. Đó là những con người có lòng yêu nước nồng nàn, lý tưởng cách mạng cao cả, có bản lĩnh chính trị vững vàng, ý thức làm chủ, năng lực trí tuệ, đổi mới sáng tạo, nhân cách đạo đức, phương pháp, phong cách công tác tốt, đời tư trong sáng, nếp sống giản dị, có ý thức tập thể, nghĩa vụ công dân, tinh thần trách nhiệm, tận tâm tận lực với công việc.

Vấn đề trọng tâm vừa cấp bách trước mắt vừa cơ bản, lâu dài là xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, nhất là cán bộ cấp chiến lược trong các tổ chức đảng, nhà nước, các đoàn thể chính trị xã hội có phẩm chất, năng lực, uy tín đủ sức hoàn thành nhiệm vụ.

Theo Hồ Chí Minh cán bộ là gốc của mọi công việc; vấn đề cán bộ quyết định mọi việc. Mọi sự thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém. Trong những năm qua, một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trong đó có những đảng viên giữ vị trí lãnh đạo, quản lý, kể cả một số cán bộ cao cấp, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống với những biểu hiện khác nhau về sự phai nhạt lý tưởng, sa vào chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, cơ hội, thực dụng, chạy theo danh lợi, tiền tài, kèn cựa địa vị, cục bộ, tham nhũng, lãng phí, tùy tiện, vô nguyên tắc, thiếu tinh thần trách nhiệm. Bản chất của sự suy thoái đó là sự tha hóa về văn hóa. Đó là lực cản lớn nhất trên con đường phát triển của đất nước.

Vấn đề đặt ra hiện nay là phải kiên quyết quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng, loại bỏ những phần tử tha hóa biến chất về đạo đức ra khỏi tổ chức đảng và cơ quan nhà

nước. Nghiêm trị tội phạm. Ngăn chặn và đẩy lùi các hoạt động phản văn hóa, các sản phẩm văn hóa độc hại. Đồng thời, xây dựng đời sống văn hóa lành mạnh trong các cơ quan, đơn vị, gia đình, xã hội.

Thứ hai là, xây dựng môi trường văn hóa

Môi trường văn hóa có vai trò to lớn trong việc chăm lo xây dựng con người Việt Nam, là nơi rèn luyện nếp sống, giáo dục nhân cách, xây dựng phong cách, bồi đắp tình nghĩa giữa con người với con người. Môi trường văn hóa bao gồm gia đình, làng, bản, xã, phường, khu tập thể, cơ quan, xí nghiệp, nông trường, lâm trường, trường học, đơn vị bộ đội, rộng hơn là các vùng dân cư như đô thị, nông thôn, miền núi.

Lúc sinh thời Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến gia đình, nhà trường, xã hội, từng tập thể lao động, các đoàn thể và cộng đồng dân cư. Người coi gia đình là tế bào của xã hội. Theo Người, xây dựng đời sống mới là xây dựng ở tất cả các đơn vị cơ sở và các vùng dân cư. Bởi vì nhiều gia đình kiểu mẫu sẽ thành làng kiểu mẫu; nhiều làng kiểu mẫu sẽ thành huyện kiểu mẫu; nhiều huyện kiểu mẫu sẽ thành tỉnh kiểu mẫu.

Hiện nay, Đảng chủ trương kết hợp và phát huy đầy đủ vai trò của xã hội, gia đình, nhà trường, từng tập thể lao động, các đoàn thể và cộng đồng dân cư trong việc chăm lo xây dựng con người Việt Nam. Xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, thật sự là tế bào lành mạnh của xã hội, là môi trường quan trọng, trực tiếp giáo dục nếp sống và hình thành nhân cách. Đơn vị sản xuất, công tác, chiến đấu phải là môi trường rèn luyện phong cách làm việc có kỷ luật, có kỹ thuật, có năng suất và hiệu quả cao, bồi đắp tình bạn, tình đồng chí, đồng đội, hình thành nhân cách con người và nền văn hóa Việt Nam. Xây dựng môi trường văn hóa

vừa nhằm đáp ứng những nhu cầu văn hóa đa dạng và không ngừng tăng lên của các tầng lớp nhân dân vừa tạo ra môi trường để giáo dục, rèn luyện con người.

Một nhiệm vụ lớn đặt ra là phải giữ gìn và phát huy những đạo lý tốt đẹp của gia đình Việt Nam. Nêu cao vai trò gương mẫu của các bậc cha mẹ. coi trọng gia đình văn hóa. Xây dựng mối quan hệ khăng khít giữa gia đình, nhà trường và xã hội. Đẩy mạnh phong trào xây dựng làng, ấp, xã, phường văn hóa, nâng cao tính tự quản của cộng đồng dân cư trong công cuộc xây dựng nếp sống văn minh. Phát triển và không ngừng nâng cao chất lượng hoạt động của các thiết chế văn hóa ở cơ sở; đầu tư xây dựng một số công trình văn hóa trọng điểm tầm quốc gia. Tăng cường hoạt động của các tổ chức văn hóa, nghệ thuật chuyên nghiệp, phát triển phong trào quần chúng hoạt động văn hóa nghệ thuật. Đẩy mạnh chương trình xây dựng nông thôn mới phù hợp với đặc điểm từng vùng theo các bước đi cụ thể, vững chắc trong từng giai đoạn; giữ gìn và phát huy những nét văn hóa đặc sắc của nông thôn Việt Nam.

Thứ ba là, phát triển văn học, nghệ thuật

Văn học nghệ thuật là biểu hiện tập trung nhất của nền văn hóa, là đỉnh cao của đời sống tinh thần, là hình ảnh của tâm hồn dân tộc. Văn nghệ đã trở thành nhu cầu không thể thiếu của nhân dân ta. Hồ Chí Minh là người đã khai sinh ra một nền văn nghệ cách mạng Việt Nam, và bản thân Người là chiến sĩ tiên phong trong sáng tạo văn học nghệ thuật. Theo quan điểm Hồ Chí Minh, văn học nghệ thuật là một mặt trận, nghệ sĩ là chiến sĩ, tác phẩm văn nghệ là vũ khí sắc bén trong đấu tranh cách mạng, trong xây dựng xã hội mới, con người mới và nền văn hóa mới. Văn nghệ phải gắn bó với thực tiễn của đời sống nhân dân và trở lại phục vụ nhân dân. Nghệ sĩ phải có

những tác phẩm văn học nghệ thuật hay, chân thực, hùng hồn, xứng đáng với dân tộc anh hùng, thời đại vẻ vang.

Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ, tập trung nâng cao chất lượng, hiệu quả của các loại hình văn hóa, văn nghệ. Chú trọng nâng cao giá trị tư tưởng, nghệ thuật, đồng thời bảo đảm tự do, dân chủ trong sáng tạo văn học, nghệ thuật; khuyến khích những tìm tòi mới làm phong phú thêm bản sắc văn hóa Việt Nam.

Đại hội XIII của Đảng khẳng định kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và CNXH là đích thực trở lại với tư tưởng Hồ Chí Minh, với “đề tài” duy nhất, xuyên suốt mà Người đã cống hiến cả đời mình. Theo Hồ Chí Minh, một “đề tài” nhưng phải được thể hiện bằng nhiều thể loại, nhiều tác phẩm văn nghệ khác nhau, cung cấp cho xã hội nhiều món ăn bổ ích khác nhau. Con đường sáng tạo không giới hạn của văn nghệ sĩ vẫn phải có một “khuôn phép”, đó là đứng vững trên cái nền hiện thực, xuất phát từ hiện thực, để rồi trở lại phục vụ hiện thực. Phản ánh hiện thực không phải chỉ dừng lại ở chỗ miêu tả những gì có trong đời sống nhân dân, mà phải tập trung phản ánh chân thật những người tốt việc tốt, đồng thời hướng nhân dân xóa bỏ cái giả, cái ác, cái sai. Đó chính là sự phản ánh có tính hướng đích của văn nghệ sĩ.

Thứ tư là, mở rộng và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế về văn hóa

Hồ Chí Minh là con người đứng ở đỉnh cao của văn hóa phương Đông và phương Tây, nối liền Đông - Tây và lấp đầy khoảng giữa. Người là hiện thân cho khát vọng của các dân tộc trong việc khẳng định bản sắc dân tộc mình và tiêu biểu cho việc thúc đẩy sự hiểu biết lẫn nhau. Ngay từ năm 1923, O. Mandenxtam đã nhận xét “từ Nguyễn Ái Quốc đã tỏa ra một thứ văn hóa, không phải văn hóa châu Âu, mà có

lẽ là một nền văn hóa tương lai... Dân tộc An Nam là một dân tộc giản dị và lịch thiệp. Qua phong thái thanh cao, trong giọng nói trầm ấm của Nguyễn Ái Quốc, chúng ta như nghe thấy ngày mai, như thấy sự yên tĩnh mênh mông của tình hữu ái toàn thế giới”. Hồ Chí Minh đã có công lớn trong việc giới thiệu văn học cổ điển Việt Nam như truyện Kiều của Nguyễn Du với bè bạn quốc tế, đồng thời tiếp thu tinh hoa văn hóa Đông, Tây, kim, cổ. Người đề cao Khổng Tử dưới góc nhìn tu dưỡng đạo đức cá nhân. Người khâm phục Giêsu vì lòng nhân ái cao cả. Còn đối với chủ nghĩa Mác, đó là tinh thần xử trí mọi việc và phương pháp làm việc biện chứng.

Trong thế giới toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế hiện nay, Đảng nhấn mạnh “phát huy sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam, vận dụng có hiệu quả các giá trị, tinh hoa và thành tựu mới của văn hóa, khoa học, kỹ thuật, công nghệ của thế giới”³. Nhiệm vụ của chúng ta hiện nay là phải tăng cường việc giới thiệu, truyền bá văn hóa, văn học, nghệ thuật, đất nước, con người Việt Nam với thế giới. Đồng thời, phổ biến những kinh nghiệm tốt trong xây dựng và phát triển văn hóa của các nước. Ngăn ngừa sự xâm nhập các sản phẩm văn hóa phản động, đồi trụy; bồi dưỡng và nâng cao sức đề kháng của công chúng, nhất là thế hệ trẻ.

75 năm đã trôi qua, kể từ Hội nghị Văn hóa toàn quốc lần thứ nhất tại Hà Nội (1946), trong Diễn văn khai mạc, Hồ Chí Minh nêu rõ: “Nền văn hóa mới của Việt Nam phải lấy hạnh phúc của nhân dân, của dân tộc làm cơ sở, phải học lấy những điều tốt đẹp của văn hóa nước ngoài, tạo ra nền văn hóa Việt Nam, sao cho văn hóa mới phải sửa đổi được tham nhũng, lười biếng, phù hoa, xa xỉ, phải làm cho ai cũng có lý tưởng tự chủ, độc lập”⁴.

Dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa, nhân dân ta đã giành được những thắng lợi to lớn trong sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc và xây dựng CNXH. Cần phải khẳng định sự nghiệp giải phóng và phát triển luôn luôn có dấu ấn và sự khai sáng của văn hóa với dấu son chói lọi là tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa.

Văn hóa liên quan chặt chẽ đến ổn định xã hội và an ninh quốc gia, đến sự phát triển bền vững của đất nước. Hơn 90 năm dưới sự lãnh đạo của Đảng, trong đó có 35 năm đổi mới, chúng ta đã biến những điều không thể trở thành có thể. Nhân dân Việt Nam đã thích ứng, vượt qua và chiến thắng những gì chưa có tiền lệ, tạo ra những bước tiến dài của đất nước; kinh tế, xã hội và con người đều đổi mới. Đó là thành tựu của ý chí tự lực, tự cường và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, cũng là thành tựu của quá trình xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, con người Việt Nam.

1. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T.13, tr.504

2, 3. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb CTQGST, H, 2021, T.II, tr.324-325, 145

4. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh - Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng: *Hồ Chí Minh biên niên tiểu sử*, Nxb CTQG, H, 2016, T.3, tr.321.